

Treballs Originals

Situació funcional i social dels octogenaris: estudi poblacional a Martorell

**Alba Aguado Jodar,² Sonia Miravet Jimenez,¹
Flora López Simarro,¹ Francisco Mera Cordero,¹
Pilar Oriol Torón,¹ M. Isabel Fuentes Leiva¹**

1 Metge/ssa de família. ABS Martorell

2 Tècnic de salut. CAP Sagrada Família. Consorci Sanitari Integral.

Correspondència:

Alba Aguado Jodar

Adreça electrònica: alba.aguado@sanitatintegral.org
ABS Martorell (Martorell).

Publicat: 1 de març de 2009
Butlletí 2009,27:4

Aquest article està disponible a
http://butlleti.camfic.org/Volum_26/TO_Octogenaris.aspx

Aquest es un article Open Access distribuït segons llicència de Creative Commons
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/>)

Resum

INTRODUCCIÓ: La població molt envellida ha experimentat un important increment. La seva situació funcional té importants repercussions sobre la qualitat de vida i utilització de serveis socio-sanitaris.

OBJECTIUS: Estudiar la situació funcional i social dels octogenaris i factors explicatius associats a dependència funcional.

TIPUS D'ESTUDI: Descriptiu transversal de base poblacional.

EMPLAÇAMENT: Municipi urbà de Martorell.

SUBJECTES: S'han inclòs 323 majors de 80 anys empadronades al municipi, seleccionats per mostreig aleatori simple.

MESURAMENTS I INTERVENCIIONS: Variables: demogràfiques (edat, gènere), lloc de residència (domicili o institució geriàtrica), persones amb qui conviu i test de Barthel.

RESULTATS: De 447 persones randomitzades es van incloure 323. El 62,5% eren dones, l'edat mitjana 84,9 (Desviació Estàndard: 3,6), residència en domicili: 91,6%; (Interval de Confiança (IC) 95%: 88,7-93,8%, el 96,7% d'homes i 89,1% de dones), i institució: 8,4% (IC 95%: 6,2-11,3%). Viuen sols un 15% i amb familiars 74,6%. Tenen independència el 44,3%, (IC 95%: 39,8-48,9%), dependència lleu 41,2%, (IC 95%: 36,8-45,8%), moderada 8%, (IC 95%: 5,9-10,9%), greu 2,8% (IC 95%: 1,6-4,7%) i total 3,7% (IC 95%: 2,3-5,9%). En l'anàlisi multivariant únicament el lloc de residència s'associa a bon estat funcional (OR: 0,18 (IC 95%: 0,05-0,65)).

CONCLUSIONS La majoria d'octogenaris de Martorell estudiats viu al seu domicili amb la seva parella o fills. La situació funcional és en general bona, el 85% són independents o amb dependència lleu. De les variables estudiades només viure en domicili s'associa a un bon estat funcional.

PARAULES CLAU: Població envellida, octogenaris, activitats de la vida diària, geriatria.

Summary

INTRODUCTION: The population very aged has experienced an important increase. Its functional status has important repercussions on the quality of life and use of health and social services.

OBJECTIVES: To study the functional and social situation of the octogenarians and associated explanatory factors to their functional dependency.

TYPE OF STUDY: Population based descriptive cross-sectional.

LOCATION: Urban municipality of Martorell.

SUBJECTS: 323 persons with more than 80 years old from the municipality, selected by simple random sampling.

MEASUREMENTS AND INTERVENTIONS: Variables: demographic (age, sex), residence place (home or geriatric institution), people with whom coexist and test of Barthel.

RESULTS: 323 people of the 447 randomly selected were included. 62.5% were women, the average age was 84.9 years (Standard deviation 3.6), living at their home 91.6% (Confidence Interval (CI) 95%: 88.7-93.8%), 96.7% of the men and 89.1% of the women), and in institution: 8.4% (CI 95%: 6.2-11.3%). They live alone 15% and with relatives 74.6%. They have independence 44.3%, (CI 95%: 39.8-48.9%), slight dependency 41.2%, (CI 95%: 36.8-45.8%), moderate 8%, (CI 95%: 5.9-10.9%), major 2.8% (CI 95%: 1.6-4.7%) and total 3.7% (CI 95%: 2.3-5.9%). In the multivariate analysis, the residence is the only one associated to a good functional state (OR: 0,18 (IC 95%: 0,05-0,65)).

CONCLUSIONS: The majority of the octogenarians of Martorell studied lives in their home with their partner or children. Their functional situation is in general good, 85% are independent or with slight dependency. From the studied variables, the single one that is associated to a good functional state is to live at home.

KEY WORDS: Aged population, octogenarians activities of the daily life, geriatric.

Introducció

A Catalunya 105.104 homes i 202.132 dones tenien 80 anys o més el 2005, que representa el 3,1% i el 5,8% respectivament de la població total ¹. Aquell any a Espanya, l'esperança de vida als 80 anys era de 9,23 anys per les dones i 7,61 anys per els homes ². S'espera un increment d'aquest grup d'edat per l'envelliment progressiu de la població i l'allargament de l'esperança de vida.

Alguns han considerat quatre etapes en la vida humana: una primera, la infantesa, de creixement i dependència, l'edat adulta de maduresa i responsabilitat, una tercera de jubilació amb bones facultats físiques i intel·lectuals i una quarta associada amb discapacitat i dependència ³. En el grup de població molt envellida, la qualitat de vida està molt relacionada amb una situació de independència funcional. A més, la discapacitat en aquest col·lectiu té importants repercussions en la utilització i la despesa en serveis socio-sanitaris. Els objectius del nostre estudi van ser conèixer la situació funcional i social dels octogenaris del nostre municipi i estudiar factors explicatius associats a una situació de dependència funcional.

Material i mètodes

Estudi descriptiu transversal de base poblacional, realitzat durant 2005 i 2006 en el municipi urbà de Martorell (amb 25.718 habitants, 879 de 80 anys ó més). Es tracta d'una part d'un estudi principal de prevalença d'hipertensió en aquest grup d'edat, que va obtenir finançament dels V ajuts per a la recerca de la CAMFiC, 2004.

Subjects: Es van incloure persones de 80 anys ó més empadronades a Martorell i residents tant en domicili com residència geriàtrica, que van donar el seu consentiment informat a participar en l'estudi. És van excloure persones amb demència o malaltia mental greu que impossibilitessin passar el test de Barthel i pacients terminals (pronòstic

inferior a 6 mesos), la qual cosa es va detectar a partir de les històries clíniques o bé al contactar amb les persones. Es van seleccionar 323 subjectes, per mostreig aleatori simple a partir del padró del municipi i els pacients perduts van ser reemplaçats. Per aconseguir la informació del padró es va cursar una sol·licitud per escrit a l'Ajuntament, explicant les característiques de l'estudi i motius per realitzar-lo i es va signar el compromís d'utilitzar la informació exclusivament per aquest estudi. Ens van facilitar les dades de les persones de 80 anys ó més només en format paper. Es van treure números aleatoris i es van seleccionar els pacients amb aquests números d'ordre a la llista. Per aconseguir una mostra de 323 persones es va haver de randomitzar 447 persones. El protocol de l'estudi no va ser avaluat per un comitè d'ètica.

Mesuraments: Es va contactar amb els pacients randomitzats. Després de donar el seu consentiment per participar en l'estudi, van ser visitats al seu domicili o residència geriàtrica per una infermera o metge a on es van recollir les dades.

Variables estudiades: demogràfiques (edat, gènere), lloc de residència (domicili o institució geriàtrica), número de persones amb les que conviu i parentiu. Es va passar el test de Barthel per mesurar l'habilitat per realitzar activitats de la vida diària. És una escala validada de 10 ítems, amb una puntuació màxima de 5 a 15 punts per cada ítem. Dona una puntuació total entre 0 (dependència total) i 100 (independència) ⁴.

S'han classificat els pacients segons la puntuació en l'índex de Barthel en: independents (100 punts), amb dependència lleu (>60 i fins 99), amb dependència moderada (de 40 a 59 punts), amb dependència greu (de 20 a 39) i amb dependència total (< de 20)

Anàlisi estadística. S'ha calculat la proporció estimada i interval de confiança del 95% de les variables objecte d'estudi. Amb un model de regressió logística s'han estudiat variables explicatives de bon estat funcional (independència o dependència lleu), considerant com a variables independents: gènere, edat i lloc de residència. S'ha utilitzat el programa ACCESS i SPSS per a Windows per el processament i anàlisi estadístic de les dades.

Resultats

Del total de 447 persones de 80 ó més anys randomitzades es van incloure 323. Es van excloure per diferents motius 124 subjectes (48 eren èxitsus, 35 van declinar participar en l'estudi, 30 no es van poder localitzar, 9 no vivien en el municipi i 2 per demència greu).

El percentatge de dones era del 62,5% i l'edat mitjana de 84,9 anys (Desviació Estàndard: 3,6).

Lloc de residència: domicili: 91,6%; (Interval de Confiança (IC) 95%: 88,7-93,8%) i residència geriàtrica: 8,4% (IC 95%: 6,2 - 11,3%). Resideix en domicili el 96,7% d'homes (IC 95%: 92,8 - 98,5%) i el 89,1% de dones (IC 95%: 84,9 - 92,2%), i el 95,3% de pacients amb independència o dependència funcional lleu i el 71,4% dels que tenen dependència moderada a greu. Nombre de persones amb que conviu en (domicili): 0 (15%), 1 (43%), 2 (24%), 3 (10%), 4+ (8,5%). El 74.6% conviu amb un familiar (41,2% parella, 40,6% fills, 12,4% nets, 0.9% nebots, 4.6% altres).

Tenen història clínica oberta al centre el 96,3% i estan inclosos al programa ATDOM l'11,2%.

Valoració funcional, segons l'Índex de Barthel: independència (puntuació 100): 44,3%, (IC 95%: 39,8 - 48,9%); dependència lleu (60-99): 41,2%, (IC 95%: 36,8-45,8%); dependència moderada (40-59): 8%, (IC 95%: 5,9-10,9%); dependència greu (20-39): 2.8% (IC 95%: 1,6-4,7%) i dependència total (<20): 3,7% (IC 95%: 2,3-5,9%). **Taula 1.**

Taula 1. Situació funcional dels octogenaris residents en domicili i en institucions geriàtriques.

Situació funcional	Domicili N	%	Residència N	%
Independència	140	47,8	3	12
Dependència lleu	123	42	10	40
Dependència moderada	21	7,2	5	20
Dependència greu	5	1,7	4	16
Dependència total	4	1,4	3	12
Total	293	100	25	100

Les variables associades a bon estat funcional (independència - dependència lleu) son: el 91,6% d'homes (IC 95%: 86,4-94,9%) té independència o dependència lleu, i el 83,9% de dones (IC 95%: 79,2-87,8%); (p=0,05, a la prova del Chi quadrat). El 89,8% dels que resideixen en domicili comparat amb el 52% dels que viuen en residència geriàtrica tenen bon estat funcional (p<0,0001, a la prova del Chi quadrat).

Regressió logística, variables significatives: lloc de residència OR: 0,18 (IC 95%: 0,05-0,6, p=0,009).

Discussió

L'atenció de les persones grans amb discapacitat té un important cost econòmic i social. Per tal de planificar les necessitats futures és important quantificar les persones amb discapacitats i el potencial suport del seu entorn familiar.

La majoria d'octogenaris del municipi estudiat resideix al seu domicili en companyia de familiars, principalment la seva parella o fills. En el nostre estudi hem inclòs qualsevol persona major de 80 anys, tant si està en institucions geriàtriques com si no ho està i està realitzat en el lloc de residència de les persones i no a partir d'una consulta mèdica o hospitalització. Per tant, ens pot aportar una informació global de la població d'aquest grup d'edat del municipi.

La situació funcional en la majoria dels casos és bona, el 85% són independents o amb dependència lleu. Com a d'altres estudis publicats, la situació funcional és millor en homes en aquest grup d'edat ^{3, 5-8}. Aquest fet es manté, tot i que hi ha variacions entre diferents països en l'estat de salut i utilització de serveis entre la població molt envellida ⁹. S'ha suggerit que una major massa muscular dels homes pot facilitar que mantinguin millor les habilitats que mesuren les escales d'activitat de la vida diària ¹⁰.

De les variables estudiades només viure en domicili s'associa a un bon estat funcional. Si bé la gran majoria de residents al seu domicili tenen un bon estat funcional (90%), aquest percentatge es redueix gaire bé a la meitat entre els residents en institucions geriàtriques (taula I). S'ha assenyalat com a factors predictius de deteriorament funcional en població molt envellida una mala situació funcional inicial i una història de ictus ¹¹.

Com a limitacions de l'estudi tindríem problemes de qualitat del padró municipal, que han dificultat localitzar alguns dels subjectes. Degut a l'elevada edat de les persones estudiades algunes persones que hi constaven al padró ja havien mort al moment de contactar amb elles. Hi ha un elevat número de casos que van rebutjar participar en l'estudi, el seu grau de dependència podria ser diferent al de les persones que si ho van fer.

Conclusions

La majoria dels octogenaris de Martorell estudiats viu al seu domicili amb algun familiar, parella o fills. La situació funcional en general és bona. Les dones i les persones institucionalitzades tenen major grau de dependència. Malgrat ser un estudi poblacional, el número de persones que van rebutjar participar i els criteris d'exclusió no permeten extrapolar totalment els resultats al conjunt de la població.

Bibliografia

1. Institut Català d'Estadística. www.idescat.net
 2. Human Mortality Database. University of California, Berkeley (USA), and Max Planck Institute for Demographic Research (Germany). Available at www.mortality.org or www.humanmortality.de (data downloaded on [14/02/2008]).
 3. Melzer D, Mc Williams B, Brayne C, Johnson T, Bond J. Profile of disability in elderly people: estimates from a longitudinal population study. *BMJ* 1999;318:1108-11.
 4. Mahoney FI, Barthel DW. Functional evaluation: the Barthel index. *Md State Med J.* 1965;14:61-5.
 5. Terry DF, Sebastiani P, Andersen SI, Perls TT. Disentangling the roles of disability and morbidity in survival to exceptional age. *Arch Intern Med* 2008;168:277-83.
 6. Lázaro Alquézar A, Rubio Aranda E, Sánchez Sánchez A, García Herrero JC. Capacidad funcional para las actividades de la vida diaria en las personas mayores que acudieron a centros de convivencia en Zaragoza capital en 2005. *Rev Esp Salud Pública* 2007;81:625-36.
 7. Rabuñal R, Monte R, Veiga MD, Rigueiro MT, López MJ, Casariego EJ, Guerrero J. Estado de salud de los muy ancianos: situación clínica y funcional de la población centenaria. *An Med Interna* 2004;21:35-41.
 8. Heslin JM, Soveri PJ, Winoy JB, Lyons RA, Buttanshaw AC, Kovacic L, Daley JA, Gonzalo E. Health status and service utilization of older people in different European countries. *Scand J Prim Health Care* 2001;19:218-22.
 9. Heslin JM, Soveri PJ, Winoy JB, Lyons RA, Buttanshaw AC, Kovacic L, Daley JA, Gonzalo E. Health status and service utilization of older people in different European countries. *Scand J Prim Health Care* 2001;19:218-22.
 10. Andersen Ramberg K, Christensen K, Jeune B, Skitthe A, Vasegaard L, Vaupel JW. Declining physical abilities with age: a cross-sectional study of older twins and centenarians in Denmark. *Age and Aging* 1999;28:373-7.
 11. Formiga F, Ferrer A, Pérez-Castejón JM, Olmedo C, Pujol R. Risk factors for functional decline in nonagenarians: a one-year follow-up. The NonaSantfeliu study. *Gerontology* 2007;53:211-7.
- n escapular en la distrofia muscular (Revisión Cochrane traducida). En: La Biblioteca Cochrane Plus, número 4, 2007. Oxford, Update Software Ltd. Disponible en: www.update-software.com (Traducida de The Cochrane Library, 2007 Issue 4. Chichester, UK: John Wiley & Sons, Ltd.).